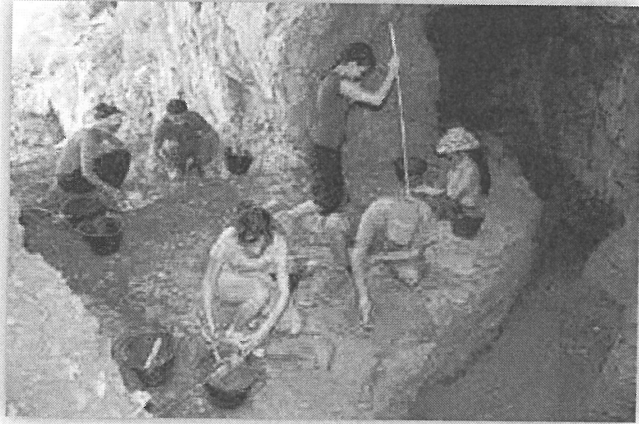

36

KAZI
SONUÇLARI
TOPLANTISI 2. CİLT

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

36.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
2. CİLT

02-06 HAZİRAN 2014
GAZİANTEP

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3446-2
Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù Yayın No: 167-2

YAYINA HAZIRLAYANLAR
Dr. Haydar DÖNMEZ

Kapak ve Uygulama
Yusuf KOŞAR

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotođrafı: *Erksin GÜLEÇ*
2013 Yılı Üçağızlı Mağara Kazısı

Not :Kazı raporları, dil ve yazım açısından Klâsik Filolog Dr. Haydar Dönmez tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık
San. Tic. Ltd. Şti.
Tel: 0312 310 59 95
ANKARA - 2015

İÇİNDEKİLER

Mirko NOVÁK, Ekin KOZAL Sirkeli Höyük 2013 Yılı Çalışmaları.....	1
Akın ERSOY, Neslihan KAYA, Sibel SELÇUK, Volkan ESEN Antik Smyrna/İzmir, 2011-2013.....	17
Marc WAELKENS, Julian RICHARD, Jeroen POBLOME, Ine JACOBS, Inge UYTTERHOEVEN, Hendrik ULENERS, Roel VAN BEEUMEN, Peter TALLOEN, Johan CLAEYS, Ebru TORUN, Semih ERCAN The 2013 Excavations And Restoration Activities At Sagalassos	35
Aliye ÖZTAN 2013 Yılı Acemhöyük Kazıları ve Sonuçları	61
Roland R. R. SMITH, Esen ÖĞÜŞ Afrodisias 2013	73
S. Yücel ŞENYURT, Atakan AKÇAY, Yalçın KAMIŞ Ovaören 2013 Yılı Kazıları.....	101
Engin AKDENİZ, Mustafa Kemal ŞAHİN, Aydın ERÖN 2013 Yılı Akhisar-Thyateira Antik Kenti ve Hastane Höyüğü Kazısı.....	121
Ömer ÖZYİĞİT 2013 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları	139
V. Belgin DEMİRSAR ARLI İznik Çini Fırınları Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları.....	165
Marcella FRANGIPANE, Francesca BALOSSİ RESTELLI, Hülya ÇALIŞKAN AKGÜL Arslantepe'de 2013 Yılı Kazı Sezonu: İlk Tunç I ve Geç Kalkolitik Tabakalarının Yeni Buluntuları.....	177
Latife SUMMERER, Ferhat ÇEVİK Pompeiopolis 2013 Yılı Kazı Çalışmaları	191
Aynur ÖZFİRAT Bozkurt Kurgan Mezarlığı Kazısı (2007-2013).....	209
Ayla SEVİM EROL, Alper Yener YAVUZ 2013 Yılı Çorakyerler Kazısı	227

Ian HODDER, Serap ÖZDÖL 2013 Çatalhöyük Kazıları	253
Erkan KONYAR, Can AVCI Eski Van Şehri Kalesi ve Höyüğü Kazıları 2013 Çalışmaları.....	265
Sevinç GÜNEL Çine-Tepecik 2013 Yılı Kazıları	287
Masako OMURA Yassihöyük Kazıları 2013	301
Erksin GÜLEÇ, İsmail ÖZER, Mehmet SAĞIR, Ayşen AÇIKKOL YILDIRIM, İsmail BAYKARA, Serkan ŞAHİN 2013 Yılı Üçağzılı Mağara Kazısı	313
Serdar AYBEK, Ali Kazım ÖZ, Aygün EKİN MERİÇ Yılmaz BALIM, Burak ARSLAN Metropolis Kazısı'nda 2013 Yılı Çalışmaları.....	325
K. Aslıhan YENER, Murat AKAR Aççana Höyük/Antik Alalah Kenti 2013 Yılı Çalışmaları	347
Guido ROSADA Tyana-Kemerhisar (Bor-Niğde) 2013 Yılı Kazısı Raporu.....	359
Felix PİRSON, Martin BACHMANN, Burkard EMME, Arzu ÖZTÜRK Pergamon - 2013 Yılı Çalışmaları.....	373
Nurettin ARSLAN, Beate BÖHLENDORF-ARSLAN, Caner BAKAN, Mehmet AYAZ Assos Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları.....	393
Nicholas CAHILL Sardis 2013	413
K. Serdar GİRGİNER, Özlem OYMAN-GİRGİNER, Hayriye AKIL, Mehmet CEVHER, İlkay AKLAN, M. Cem FIRAT 2013 Yılı Tatarlı Höyük Kazısı	431
Zafer DERİN, Tayfun CAYMAZ, Gülnur SÜMER İzmir'in Prehistorik Yerleşim Alanı-Yeşilova Höyüğü 2013 Yılı Çalışmaları.....	447

Helga BUMKE, François BERTEMES, Hüseyin CEVİZOĞLU, Elgin von GAISBERG Didyma 2013	467
L. D'ALFONSO, N. HIGHCOCK, A. LANARO, A. MATESSI, B. TOMASSINI PIERI, M. TEKTAŞ, A. TRAMER Kınık Höyük (Niğde), 2013 Yılı Kazısı	489
Ertekin M. DOKSANALTI, Deniz SEVMEN, İbrahim KARAOĞLAN, L. Ufuk ERDOĞAN, Christine ÖZGAN Knidos Kazı ve Araştırmaları: 2012-2013.....	517
Sevil GÜLÇUR, Yasemin YILMAZ, Pınar ÇAYLI, Işıl DEMİRTAŞ Güvercinkayası 2013 Kazısı Ön Rapor	547
B. Yelda OLCAY UÇKAN, Seçkin EVCİM Olympos Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları	563
Kaan İREN, Handan YILDIZHAN Daskyleion 2013 Yılı Kazı Çalışmaları.....	577
Sabine LADSTÄTTER Efes 2013	601
Philipp NIEWÖHNER Milet 2013 Yılı Çalışmaları	617
Bahadır DUMAN, H. Hüseyin BAYSAL Tripolis 2. Sezon Kazı ve Restorasyon Raporu: 2013	633
Zeliha DEMİREL GÖKALP 2013 Yılı Amorium Kazısı.....	651
Nuran ŞAHİN, Elçin DOĞAN GÜRBÜZER, Onur ZUNAL, Cennet PIŞKİN AYVAZOĞLU, Gülşah GÜNATA, Hüseyin DOĞAN, Cüneyt BALABAN Klaros 2013	669
Ali Umut TÜRKCAN 2014 Eskişehir, Kanlıtaş Höyük Kazı Çalışmaları	685

DASKYLEİON 2013 YILI KAZI ÇALIŞMALARI

Kaan İREN*
Handan YILDIZHAN

Balıkesir İli, Bandırma İlçesi, Ergili Köyü sınırları içinde kalan; Manyas Gölü'nün hemen kıyısındaki Daskyleion'da 2013 yılı çalışmaları, 24 Haziran-17 Eylül 2013 tarihleri arasında Bakanlık temsilcisi Arkeolog Yeliz Kocayaz, arkeologlar, mimarlar, arkeoloji ve restorasyon öğrencilerinin oluşturduğu bir ekip ile yürütülmüştür.

Daskyleion İlkçağ kenti 2013 yılı Arkeolojik çalışmaları, Hisartepe Höyüğü ve kentin Güney Kraliyet Nekropolis'inde yer alan, Koru Tümülüsü olmak üzere başlıca iki alanda gerçekleştirilmiştir.

A. HİSARTEPE (DASKYLEİON) HÖYÜĞÜNDEKİ ÇALIŞMALAR

Hisartepe Höyüğü üzerindeki çalışmalar, Akropolis ve Hisartepe surlarında yürütülmüştür (Plan: 1).

A. 1. AKROPOLİS KAZI ÇALIŞMALARI

Akropolis üzerindeki çalışmaların büyük bir bölümü, höyüğün güneyinde varlığı ilk kez 2003 yılında tespit edilen Pers Dönemine ait Yapı kompleksinin yer aldığı; H-XXXII/XXXIII, H-XXXIV/I-XXXIV ve G-XXXIV plan karelerinde (Resim: 1) ve höyüğünün merkezi noktasında yer alan, en yüksek koda sahip, N-XXIV (Resim: 7) plan karesinde gerçekleştirilmiştir.

* Prof. Dr. Kaan İREN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kötekli -Muğla/TÜRKİYE, kaaniren@mu.edu.tr.
Yrd. Doç. Dr. Handan YILDIZHAN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Nevşehir/TÜRKİYE, hndnyildizhan@yahoo.com

A. 1. a. H-XXXII/XXXIII PLAN KARELERİNDEKİ ÇALIŞMALAR

2013 yılı H-XXXII/XXXIII (Resim: 1) plan karesindeki çalışmalar, bir kısmı 2012 kazı sezonu sonunda açığa çıkarılan ve ana kayaya oyulduğu belirlenen JNT kodlu adak çukurunun devamını ortaya çıkarmak, ardından bu plan kare içinde ve çevresinde yer alan, Hisartepé'nin son derce yumuşak olan anakayasına açılmış olan olası adak çukurlarını saptamak amacıyla sürdürülmüştür. 2012 yılında bir kısmı açığa çıkarılan bu adak çukurunun, kuzeydoğu güneybatı yönünde kıvrımlar yaparak yayıldığı tespit edilmiştir. Çukurun kuzeye doğru devam eden bölümünde sürdürülen çalışmalarda, adak çukurunun açıldıktan sonraki bir tarihte boşaltılması sonucunda içindeki malzemelerin çukurun hemen kuzeyine kaya üzerine saçılarak döküldüğü tespit edilmiştir. Bu toprak tabakası ile çukurun devam eden bölümünün içinde, bazıları JNT kodlu adak çukuru malzemelerin eksiklerini tamamlayan ve çok sayıda profil veren, tümlenebilir parçalar ile tam bir ağırşak ele geçirilmiştir. Bu çukurdan elde edilen malzemeler arasında, M.Ö. erken 7.- geç 6. yüzyıla tarihlenen bir kuşlu kâse ağız parçası, Lydia tipi skyphoslar, 5. yüzyıla tarihlenen siyah firnisli Attika seramik parçaları yer alıyor olmasına rağmen, tarihlenebilir en geç malzeme M.Ö. 4. yüzyıla aittir.

Bu plan karenin doğusunda ve batısında sürdürülen çalışmalarda dört adet ana kaya çukuru¹, bir adet kanal² ve batı yamaca doğru yarım daire bir oluşum da saptanabilmiştir (Resim: 2). Bunlardan oldukça büyük boyutlara sahip olan iki tanesinin basamak hâlinde çapta daralarak derinleştiği tespit edilmiştir. Bu olgu çukurların su benzeri bir sıvının depolanması için kullanılmış olabileceklerini ve içindekiler tüketilip de sıvının yüzey seviyesi değiştikçe suda çözünebilir bir yapıya sahip olan çukur duvarlarının kademeler hâlinde oyulmuş olabileceğini akla getirmektedir. Bununla birlikte, ana kaya yapısının suda çok kolay çözünebilir olmasından dolayı bu çukurların içine konacak herhangi bir sıvıyı korumaya elverişli bir yapıya sahip olmadığı tes-

1 JNT, JRA, JTC, JTB kodlu çukurlar.

2 JTO kodlu kanal.

pit edilmiştir³. Bu nedenle çukurların, tahıl gibi katı maddeleri depolanmak amacıyla kullanılmış olması mümkün olmakla birlikte bunu doğrulayacak herhangi bir kanıt ele geçirilmemiştir. H-XXXII plan karesinde 2013 yılında sürdürülen çalışmalarda açığa çıkarılan çukurların en belirgin ortak özelliği, içlerine dolan toprakta ve moloz taş katmanlarında M.Ö. 4. yüzyıldan daha geç bir tarihe ait malzeme ele geçmemiş olmasıdır. Bu çukurlar içinden gelen en yaygın malzeme grubunu M.Ö. 4. yüzyıl izlenimi uyandıran siyah daldırma firnisli kâseler oluşturmaktadır. Eldeki bu veriler ışığında çukurların M.Ö. 4. yüzyıldan önce açılmış ve şu an netleştiremediğimiz bir amaç için kullanılmış olduğu ve M.Ö. 4. yüzyılda yer yer taşlı moloz ve toprak ile doldurularak kapatıldıkları tespit edilmiştir. M.Ö. 395 yılında Spartalı komutan Agesilaos'un Daskyleion'a gelerek satrap Pharnabazos'un saraylarını yaktığı ve yerleşimin ciddi boyutlu bir tahribata uğradığı bilinmektedir⁴. Bu yıkıma ait tahribat tabakaları Daskyleion'un farklı noktalarında sürdürülen kazı çalışmaları ile de saptanmıştır⁵. M.Ö. 395 yılında yaşanan yıkımın ardından Daskyleion'da bir imar çalışması gerçekleştirilmiş olması akla yakındır. Bu imar çalışması sırasında da Akropolis'te yapılaşma için daha fazla yer kazanmak adına, oldukça geniş yer kaplayan bu çukurların doldurulmuş olma ihtimali oldukça kuvvetlidir.

H-XXXII plan karesinde ana kayaya açılmış olan çukurların ortaya çıkarılması çalışmalarının yanı sıra, plan karenin güneydoğu köşesine yer alan Kült Yolu döşemesinin devamında, döşemenin çöktüğü yerde bir sondaj⁶ çalışması da yapılmıştır. Bu sondajdan M.Ö. 650-600 tarihlerine ait Doğu Esinli,

3 Daskyleion'da yürütülen disiplinler arası bir çalışma olan TÜBİTAK Projesi kapsamında Ankara Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nden Prof. Dr. Nizamettin Kazancı'nın raporunda belirttiği üzere Daskyleion'un üzerine kurulduğu anakaya aslında göl tortullarının birikmesiyle oluşmuştur. Bu nedenle volkanik kayalar gibi sert bir yapıya sahip değildir.

4 Ksenophon, Hellenika, IV. I. 37.

5 Bakır, T., "Auswertung der Keramik für eine Relative Chronologie im perserzeitlichen Daskyleion" The Achaemenid Impact on the Local Populations and the Cultures in Anatolia (6th-4th Centuries BC) Papers Presented at the International Works Istanbul 20th-21st May 2005 içinde. İstanbul: Delemen İ., 2007, 170; İren, K., "A New Discovery in Dascylium the Persian, Destruction Level" Proceedings of the 6th International Congress of the Archaeology of the Ancient Near East Vol. 2 5-10 May 2009 (2010) içinde. Sapienza, Università di Roma : P.Matthiae - L. Romano., 251-252.

6 JVI kodlu sondaj.

Korint seramiği gibi erken dönemlere ait parçalar ele geçirildiği gibi M.Ö. 4. yüzyıla ait olabilecek dışa çekik ağızlı daldırma firnisli kâse parçaları ile de karşılaşmıştır. Sondajdaki çalışmalara +32,46 m. seviyesinde sert yeşil bir kil tabakasıyla karşılaşılması üzerine son verilmiştir.

A. 1. b. H-XXXIV, I-XXXIV ve G-XXXIV PLAN KARELERİNDEKİ
ÇALIŞMALAR

2008-2012 yıllarında büyük kısmı ortaya çıkarılmış olan Pers Dönemine ait Yapı kompleksi ve onun güneyinde kalan alanlardaki Pers Dönemi yapılaşmasını ortaya çıkarmak amacıyla 2013 kazı sezonunda da H-XXXIV, I-XXXIV ve G-XXXIV plan karelerinde çalışmalara devam edilmiştir.

Çalışmalar sırasında söz konusu alanın neredeyse tümünü kaplayan, çok geniş bir alana yayılmış yaklaşık 1 m. derinliğinde bir moloz tabakasıyla karşılaşmıştır. Moloz yığının kaldırılması sırasında 2012 kazı sezonunda büyük kısmı açığa çıkarılan büyük andezit bloklu duvarın⁷ batıya doğru uzanan bir bölümü daha ortaya çıkarılmıştır (Resim: 3). Alanı kaplayan moloz yığınının çok miktarda Bizans seramik parçası içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, eski dönemlere ait yıkılmış binaları doldurmak suretiyle elde edilen düzlem üzerine Orta Çağda andezit bloklardan duvarlara sahip bir yapının inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

H-XXXIV plan karesinde sürdürülen çalışmalarda 2012 yılı kazı sezonunda Daskyleion'da planı tamamen anlaşılabilmiş ilk yapı olma özelliği gösteren "Üç Mekânlı Yapı"nın üzerinde, daha geç bir evreye ait olduğu, duvarlardaki aks farklılığından da anlaşılan ve kuzey yüzü ortaya çıkarılmış olan moloz taşlardan oluşan duvarın⁸ tamamı açığa çıkarılmıştır (Resim: 3). 13,10 m. boyunca takip edilebilen bu duvarın taşlarının yer yer devrilmiş olması nedeniyle duvarın genişliği ile ilgili kesin bir ölçü elde edilememiştir. Buna rağmen duvarın doğu kısmının çok küçük bir bölümünün korunduğu alanda

7 JPD kodlu duvar.

8 JOM kodlu duvar.

ise genişliğinin 75-80 cm. olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca bu alanda devam eden çalışmalarda, bu duvarı güney yönünde dik olarak kesen 4,25 m. uzunluğunda, 60-100 cm. genişliğinde bir başka duvar⁹ daha açığa çıkarılmıştır. Bu duvarın daha üst kotta yer alan daha geç döneme ait olan büyük andezit bloklu duvarın¹⁰ altına girdiği görülmüştür. Söz konusu duvarın ortaya çıkmasıyla, bu alanda geçen sene açığa çıkarılan duvarlarla¹¹ birlikte en az iki odaya sahip olduğu anlaşılan bir yapı tespit edilmiştir (Resim: 3).

2013 yılı kazı sezonunda söz konusu yapının mekânların üzerine gelecek bir konumda alana yayılmış durumda *in situ* çatı kiremitleri ile bunların hemen altında yer alan bir taban¹² saptanmıştır. Bu durum en iyi şekilde batıda yer alan mekânın hemen hemen ortasına denk gelen bir alanda sarı kil bir tabanla karışık hâlde tespit edilmiştir (Resim: 4). Ayrıca, söz konusu çatı kiremitlerinin altında mekânın çeşitli yerlerinde farklı seviyelerde yer alan sarı kil taban parçaları saptanmıştır. Bunlardan en sağlam olarak takip edilebileninin batıdan doğuya doğru aniden çöktüğü görülmektedir. Saptanabilir diğer bir taban kalıntısı ise JZM kodlu duvarla ilişkili olarak ince bir hat hâlinde tespit edilmiştir (Resim: 5). Bu nedenle en az iki mekâna sahip olduğu anlaşılan bu yapının batı kısmının olası bir toprak kayması sebebiyle yıkılmış olduğu düşünülmektedir. Taban, hemen üstündeki *in situ* kiremitlerin arasından elde edilen malzemeler (Resim: 6) yardımıyla M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

A. 1. c. N-XXIV PLAN KARESİNDEKİ ÇALIŞMALAR

2013 kazı sezonunda Hisarteppe Höyüğü'nün merkezi noktasında yer alan ve höyüğün en yüksek koduna sahip N-XXIV plan karesinde (Resim: 7) Akropolis'teki olası idari ve kamusal yapıları ortaya çıkarmak amacıyla çalışmalar yapılmıştır.

9 JZM kodlu duvar.

10 JPD kodlu duvar.

11 JOM ve JPP kodlu duvarlar.

12 KAC kodlu taban.

Plan karede sürdürülen çalışmalarda, plan karenin kuzeydoğu köşesinde kuzey-güney ve doğu-batı doğrultulu iki duvarın¹³ birbiri ile köşe yaparak bir mekân oluşturdukları saptanmıştır. Mekâna ait duvarların açma kesitine giriyor olması nedeniyle tam planı anlaşılammış olmakla birlikte mekâna ait sarı killi bir tabanın küçük bir bölümü açığa çıkarılmıştır. Bu mekânın batısında bir *pithos* çukuru ile karşılaşmıştır. Mekânın duvarında tespit edilen Horasan harcı, bu mekânın Ortaçağ içlerinde inşa edilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Plan karenin kuzey yarısında sürdürülen çalışmalarda, +38,40-+37,27 m. seviyeleri arasında kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu yedi duvarın¹⁴ (Resim: 7) varlığı tespit edilmiştir. Plan karenin kuzeyinde yer alan sandık duvar tekniği ile örölmüş duvarın¹⁵ güneyinde ise iki adet tavan dikme yuvası tespit edilmiştir. Bu duvarların arasında ender olarak organik bağ takip edilebilmesine rağmen, birbirlerine yakın seviyelerde yer almaları ve aynı doğrultuda uzanmaları sebebiyle tek bir yapı programına dâhil oldukları düşünülmektedir. Açığa çıkarılan duvarların sadece temel seviyelerine ait taş sıraları günümüze kadar koruna geldiğinden duvarlara ait taban yapıları ile karşılaşmamıştır. Söz konusu duvarlarla ilişkili herhangi bir taban ile karşılaşmamış olmasına rağmen, duvarların açığa çıkarılması sırasında ele geçirilen Bizans seramikleri bu duvarların da Ortaçağda inşa edilmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Bu alanda ortaya çıkarılan duvarların döküntülerinin açılması sırasında yoğun olarak monokrom seramikler, daldırma kâseler, az sayıda Attika seramiği ve üzerinde tanrıça Athena tasvirinin yer aldığı bir yüzük taşı ele geçirilmiştir (Resim: 8). Duvarlara ait döküntü taşların kaldırılmasının ardından ise plan karenin kuzeybatı köşesinde toplu hâlde bulunan seramik parçaları ile karşılaşılırken, içindeki buluntular sayesinde en geç M.Ö. 5. yüzyılın 2. yarısında açıldığı tahmin edilen bir çukur tarafından tahrip edilmiş olan, olasılıkla 5. yüzyıla tarihlendirebileceğimiz sarı killi bir taban¹⁶ da açığa çıkarılmıştır.

13 JRC ve JRD kodlu duvarlar.

14 JSR, JRC, JSO, JUL, JVZ, JUA ve JRD kodlu duvarlar.

15 JUL kodlu duvar.

16 JVO kodlu taban.

Plan karede ayrıca +38,36 m. seviyesinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu 220 cm. uzunluğunda bir duvar¹⁷ ve bu duvarın kuzeyinde bir yanmış toprak tabakası ile karşılaşmıştır. Bu yanık alanın devam edip etmediğini takip etmeye yönelik çalışmalar sırasında, yanık tabakasının batısında +37,49 m. seviyesinde 160 x130 cm. boyutlarındaki bir alanda küçük taşlardan yapılmış bir döşeme¹⁸ açığa çıkarılmıştır. Bu döşemenin herhangi bir mimarî yapı ile bağlantısı olmadığı tespit edilmiştir. Döşemenin altından gelen malzemeler arasında Bizans seramiklerinin, yapının Ortaçağ içinde inşa edilmiş olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Plan karenin güney yarısındaki çalışmalarda ise +38,16 - +37,27 m. seviyeleri arasında üç adet duvar¹⁹, bir bahçe duvarı ve bir *pithos* çukuru ortaya çıkartılmıştır.

N-XXIV plan karesinde 2013 yılında sürdürülen çalışmalarda açığa çıkarılan pek çok duvarın olasılıkla Ortaçağda inşa edilmiş çok evreli bir yapıya işaret etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Plan karenin kuzeyinde yer alan sandık duvar tekniği ile örülmüş duvarın²⁰ ve bu duvarın güneyinde yer alan iki adet tavan dikme yuvasının da işaret ettiği gibi yapının iki katlı olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber yapının güneyinde yer alan küçük taşlarla örülmüş güçsüz duvarın ise bu mekâna ait bir bahçeyi sınırladığı anlaşılmaktadır. Tüm bu veriler bir araya geldiğinde söz konusu iki katlı yapının *pithos*ların da işaret ettiği üzere Ortaçağa ait bir evin depolama kısmı (mahzen ?) olduğunu düşünmek çok da yanlış olmayacaktır.

B. AKROPOLİS SURLARINDAKİ ÇALIŞMALAR

2013 yılında Hisartep Akropolis'inde yer alan surlara yönelik çalışmalar; höyüğün doğu surlarını oluşturan ve P-XXX, P-XXXI, R-XXX ve R-XXXI plan karelerinde yer alan Bizans sur-kule giriş kapısı (Resim: 9) ile höyüğün güney

17 JRS kodlu duvar.

18 JYN kodlu döşeme.

19 JUP ve JPS kodlu duvarlar.

20 JUL kodlu duvar.

surlarını oluşturan P-XLI/P-XLII ve R-XLII plan karelerinde yer alan Phryg suru (Resim: 11) olmak üzere iki farklı alanda sürdürülmüştür.

B. 1. DOĞU SURLARI

Akropolis'in doğusunda yer alan ve kazı çalışmalarına ilk defa 1990 yılında başlanmış olan, Bizans sur-kule giriş kapısı P-XXX/XXXI, R-XXX/XXXI plan karelerinde yer almaktadır. Bizans sur kule giriş kapısındaki kazı çalışmalarına 2010 yılında da devam edilmiş ve kuzey kuleye ait sur yapısının kule ile olan bağlantısı ve surun nasıl bir aks ile kuzeye doğru devam ettiği tespit edilmiştir. Bu yapıda 2012 yılında sürdürülen çalışmalarda ise kuzey kuleye nazaran tahribat görmüş güney kule ile surun bağlantı yeri ortaya çıkarılmış ve surun güneye doğru devam edip etmediğine yönelik araştırmalar sürdürülmüştür. 2013 yılı kazı sezonunda da güney sur duvarı²¹ aksının ne yönde ve nereye kadar devam ettiğini saptamak amacıyla çalışmalara devam edilmiştir. Bunun yanı sıra surun doğusunda, ona bitişik olarak açığa çıkarılmış döşeme taşlarının ve bu taşların altında bulunan balçık tuğla ve kerpiçten yapılmış olan çim duvarın (*sod wall*)²² devam edip etmediği de tespit edilmeye çalışılmıştır.

2013 yılı kazı sezonunda güney sur duvarının kuzeyden güneye doğru korunan yüksekliğinin azalarak yaklaşık 6,50 m. boyunca devam ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca 2012 yılı kazı sezonunda açığa çıkarılmaya başlanan güney sur duvarının güney kuleye doksan derecelik bir açıyla birleştiği görülse de güneye doğru bu açının değiştiği ve aksının batıya doğru kaydığı da tespit edilmiştir (Resim: 9). Sur duvarının temelini oturduğu düzleme ulaşmak ve ne kadar devam ettiğini görebilmek için surun doğusunda ve batısında sürdürülen çalışmalarda, surun toprağa oyulmuş çukurunun içine doldurulan dolgu taşların üzerine oturtulduğu ve surun batıda +30,79 m. seviyesinde sonlandırıldığı anlaşılmıştır.

21 JTJ kodlu duvar.

22 JVT kodlu duvar.

Güney Sur duvarının doğusunda 2012 yılında açığa çıkarılan döşemenin²³ ve bu taşların hemen altında yer alan, balçık tuğlalardan ve kerpiçten oluşan çim duvarın yer aldığı alanda, 2013 yılı kazı çalışmaları sırasında +31,63 m. seviyesinde bir kireç çukuru²⁴ ile karşılaşmıştır. Bu çukurun surun temelinde kullanılan Horasan harcındaki kireci sağlamak amacıyla kullanılan kireç çukuru olduğu anlaşılmıştır. Güney Sur duvarı ile kireç çukuru arasında kalan bölümde sürdürülen çalışmalarda sur duvarının doğusunda yer alan döşemenin iki taşı haricinde devam etmediği tespit edilmiştir. Bu döşemenin bitiminde sura dik açıyla bağlanan kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu bir duvarla²⁵ daha karşılaşmış (Çizim: 1) ve sur duvarı temelini bu duvarın üzerine oturtulduğu tespit edilmiştir. P-XXXI plan karesinde yürütülen çalışmalar sırasında, kireç çukurunun kaldırılmasıyla geçen sene küçük bir bölümü açığa çıkarılan ve bu sene açığa çıkarılan yüksekliği 1,30 m. olan çim duvarın (Resim: 10) güneye doğru 3,50 m. daha korunduğu, duvarın doğu yüzünün soluk yeşil renkli sıva ile kaplı olduğu ve döşemenin ise balçık tuğladan yapılmış bu duvarın üzerine oturduğu tespit edilmiştir. Sıvanın yapım tekniği ve rengi incelendiğinde, Daskyleion'da daha önce açığa çıkarılmış olan sıvalara, renk ve yapı açısından benzememekle birlikte şimdiye kadar açığa çıkarılmış en uzun sıvalı korunabilmiş duvar olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çim duvarının açmanın kuzeydoğusunda kalan, Pers Dönemine ait bir yapı duvarının üst bölümü ya da höyüğün güneyinde ortaya çıkarılan Phryg sur duvarının üst kısmı olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca 2013 yılında da 2012 yılında olduğu gibi P-XXX/XXXI ve R-XXX/XXXI plan karelerinde yer alan çim duvarın doğu yüzünü açığa çıkarmak için açılan bir sondajda²⁶ tespit edilen tabanın üzerinin açılması çalışmalarına devam edilmiştir. Bu bölümdeki çalışmalarda bol sayıda seramik malzeme ele

23 JVS kodlu döşeme.

24 JRY kodlu çukur.

25 JVE kodlu duvar.

26 2012 yılında bu sondajda gerçekleştirilen çalışmalar sırasında +31,45-31,20 m. seviyeleri arasında *in situ* kiremitler ve bir adet sikke, bir adet tunç yüzük ve M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen biri yarım ikisi tümlenebilir amphora parçaları ele geçirilmiştir.

geçirilmiştir. Bu seramikler arasında tümlenebilir ve M.Ö. 4. yüzyıla tarihlen-
dirilen bir adet Attika üretimi guttus²⁷ ile gri monokrom oinokhoe de, geçen
yıl yatar olarak ele geçirilen malzemelerin de gösterdiği gibi bu tabanı M.Ö. 4.
yüzyıla tarihlendirmektedir.

Bu bölümde sürdürülen çalışmalarda, alanın kuzeyinde, balçık tuğlalar-
dan yapılmış duvarın önünü kapatacak şekilde +31,12 m. seviyesinde, 124 x
70 cm. boyutlarında kerpiç enkaz alanıyla karşılaşmıştır. Bu alan incelendi-
ğinde, kerpicing doğuya doğru akmış olduğu ve hatta bu kerpicing arkasında
kalan balçık tuğlaların da tam korunmadığı ve dağınık bir biçimde olduğu
gözlemlenmiştir.

B. 2. GÜNEYDOĞU SURLARI

Hisartepé'nin güneyinde ilk defa 1996 yılında ortaya çıkarılan ve "Phryg
Suru" (Resim: 11) olarak adlandırılan mimarî yapının, Hisartepé'nin güney-
doğusunda hangi yöne, ne şekilde ilerlediğini saptamak amacıyla 1997 yılın-
da da höyüğün güneyinde kazı çalışmaları yürütülmüştür. Güneydoğu sur
duvarının bugün P-XLI/P-XLII ve R-XLII plan karelerinde yer alan bölümü,
aradan geçen yıllar boyunca şiddetli doğa şartlarına uzun süre maruz kalmış
ve sur duvarının bu bölümü kesitlerden akan toprak ile kapanmıştır. 2013
yılı kazı sezonunda yaklaşık 18,80 x 4,35 m. ölçülerindeki bu alanda, biriken
toprağın söz konusu plan kareler dışına çıkarılması ve alanda yer alan Phryg
suru ile ilgili mimarî buluntuların belgelenmesini gerçekleştirmek amacıyla
çalışmalar yürütülmüştür.

Koronagelen yüksekliği 4,5 m. olan surun duvar örgüsüne bakıldığında,
duvarın inşasında kabaca yassı dörtgen biçiminde şekillendirilmiş ufak taşlar
ve daha az şekillendirilmiş çeşitli büyüklüklerde, ama muhakkak ilk malze-
meden daha büyük olan taşlar olmak üzere iki farklı tipte taş kullanıldığı an-
laşılmıştır. Bu duruma, surun bazı bölümlerinde taş sıralarındaki kaymalar

²⁷ Sparkes-Talcott, *Black and Plain Pottery, The Athenian Agora XII*, New Jersey, 1970, 160, Kat.
No.1194.

da (özellikle surun açılan kısmının kuzey bölümü) eklendiğinde, duvarın yatay olarak en az iki evrede inşa edildiği tespit edilmiştir.

P-XLI/P-XLII ve R-XLII plan karelerinin batı kesitini temizlemeye yönelik yürütülen çalışmalar sırasında, sur duvarının dolgusuna ait taşların kuzeyden güneye doğru yaklaşık 1 m. eğimle devam ettiği tespit edilmiştir. Sur dolgusunun açığa çıkarılması sırasında gelen en geç malzeme Bizans Dönemine tarihlendirilmektedir. Sur dolgusunun kaldırılması sırasında sur taşlarının hizasında hâlâ kiremit parçalarıyla karşılaşılması sur duvarının Bizans Döneminde tahrip edildiğini veya tekrar kullanıldığını göstermektedir.

Sur duvarının güney kesitine kadar olan bölümünü ortaya çıkarmak için gerçekleştirilen çalışmalar sırasında, R-XLII/P-XLII plan karelerinde, doğu kesitten çıkan ve batıya doğru devam eden kyklopik taşlar (Resim: 12) ile karşılaşmıştır. Bu taşların aynı aks üzerinde yer alan, sadece tepenin doğu eteğinde bir bölümü açığa çıkarılmış olan Lydia surunun iç yüzü ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Kyklopik taşların altında Phryg sur duvarının doğu yüzüne dayanan ve sur duvarına ait taşlardan yapılmış bir zemin (Resim: 12) ile karşılaşmıştır. Zeminde yer alan bu taşların düzgün bir şekilde yerleştirilmiş olduğu tespit edildiğinden, zeminin kyklopik taşların yerleştirilebilmesine yönelik bir düzlem elde etmek amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır.

Çalışmalar sırasında kazılan surun ön yüzündeki stratigrafiye bakılırsa tabakalardan az miktarda tarihleyici malzeme ele geçirilmiştir. Söz konusu stratigrafide kazılan tek steril tabaka koyu kahverengi, killi balçık tabakadır. Balçığın Manyas Gölü bataklığından getirildiği ve sur duvarını kapladığı, zaman içinde de bu balçığın duvarın dibine doğru aktığı düşünülmüştür. Ele geçirilen malzemeler arasında şevron bezemeli kuzguni siyah renkli seramik parçaları Erken Tunç Çağına ait olmaları sebebiyle dikkat çekicidir.

2013 yılı Phryg Sur Duvarında sürdürülen çalışmalarda sürpriz bir buluntu ile de karşılaşmıştır. Çalışmaların sürdürüldüğü R-XLII plan karesinde, sur dolgusunun²⁸ üzerinde Geç Arkaik Döneme tarihlenen bir adet altın Kyzi-

28 JSU kodlu dolgu.

kos sikkesi (Resim: 13) bulunmuştur. Sikkenin ön yüzünde koşarken başını arkaya çevirmiş ve sağ elinde bir adet ton balığı, sol eliyle ise elbisesini tutan kanatlı, *Pothnia Theron*, bir tanrıça figürü, arka yüzünde ise *quadratum incusum* yer almaktadır.

C. GÜNEY NEKROPOLİS ALANI

Daskyleion'un Güney Nekropolis alanında, Pers yönetimi sırasında inşa edilmiş ve bu yönetim altında yaşamış olan hâklara mensup kişilere ait olabileceği düşünülen, Kuru Tümülsü'ndeki çalışmalar sonucunda tümülüs gömü teknikleri ve ritüelleri ile ilgili sadece Daskyleion değil, Anadolu İlk Çağ arkeolojisi için de yeni olan önemli bilgilere ulaşılmıştır. Kuru Tümülsü'ndeki ilk çalışmalar Daskyleion kazı ekibi tarafından 2010 yılında gerçekleştirilmiş olup mezar odası içinde son derece önemli ve ünik eserler ele geçirilmiştir. 2010 yılı kazısında tümülüs dolgu tabakalarının yönü incelendiğinde, stratigrafik olarak tümülüs içinde daha küçük bir ikinci tümülüsün, alan genişletilerek ana tümülüs içine alındığı kanısı doğmuştur. Diğer bir deyişle aile büyüğüne ait mezar odası dolunca, ailenin sonraki bireylerinin de bu mezara gömülmesi için ilk tümülüsün genişletildiğini ve yeni bir mezar odası daha yapıldığı düşünülmüştür. Bu ön görüşü doğrulamak için 2011 yılında Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinden jeofizik uzmanı Doç. Dr. Aydın Büyüksaraç ve ekibi kazı alanına davet edilmiş, yapılan çalışmada kesitten yaklaşık 2 m. sonra bir boşluk olduğu ve bunun bir mezar odası olabileceği belirtilmiştir. Ancak sezon bittiğinden ve ardından 2012 yılında bu tümülüsle ilgili çalışma yapma olanağı bulunamadığından ikinci bir mezar odasının varlığının anlaşılması mümkün olmamıştır.

2013 yılında Kuru Tümülsü'nde çalışma izninin yeniden sağlanmasının ardından, jeofizik uzmanı Yard. Doç. Dr. Çağlar Yalçın tarafından gerçekleştirilen radar çalışmaları neticesinde güneyde kesitten 1-2 m. ilerde bir boşluk (mezar odası?), batıdaki kesitten de 90 cm. ilerde bir boşluk olduğu (dromos?) raporu verilmiştir. Bu disiplinlerarası çalışmanın sonucunda jeofizik uzman raporlarının desteğinde söz konusu alanda kazı çalışmaları yürütülmüştür.

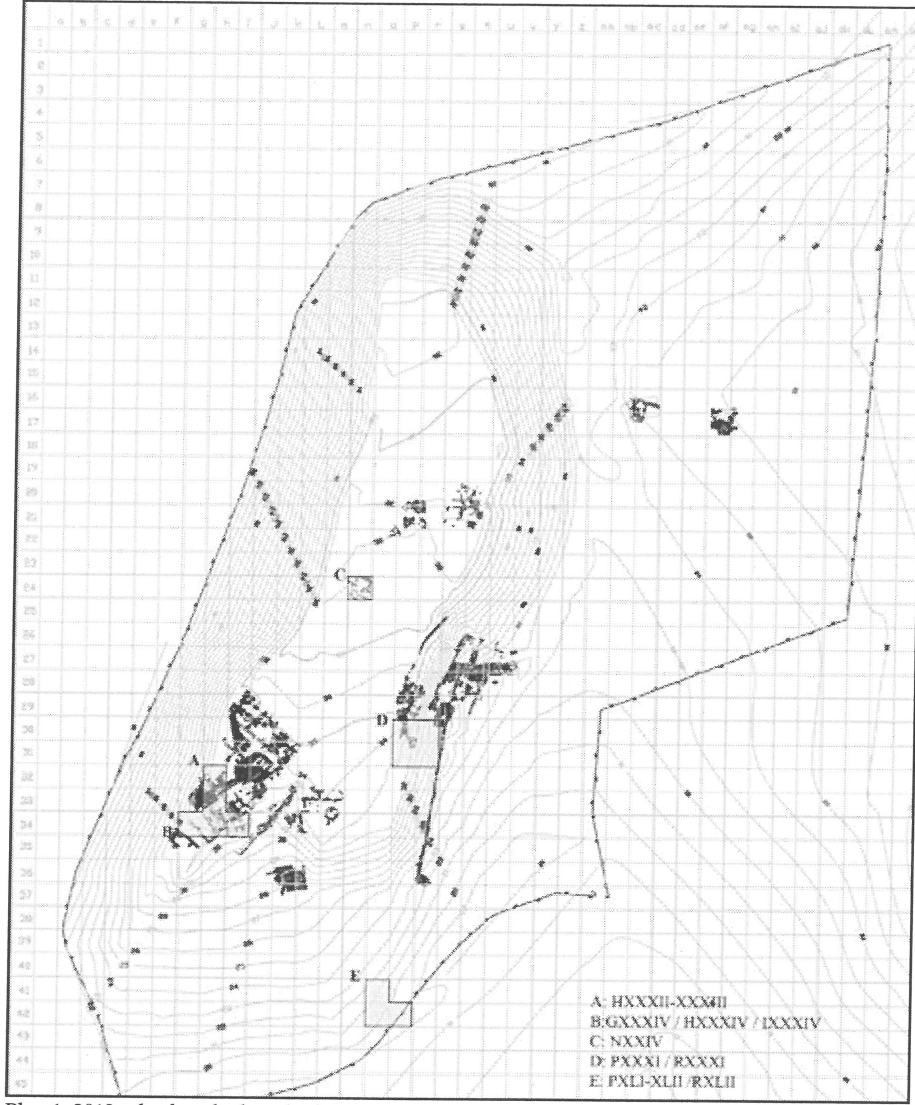
Kazı sonucunda, titizlikle yürütülen çalışmamıza karşın, beklenen bir yeni mezar odasına rastlanmamasının yanında beklenmedik yeni ve önemli başka keşifler gerçekleştirilmiştir.

Varlığı 2010 yılında tespit edilen dromos kapısının kuzey ve batısında yer alan yanık alanda 2013 yılında sürdürülen çalışmalarda bu tabakanın (Resim: 14) tüm dromos ve mezar odasının çevresini kaplayarak bunların altlarına kadar uzandığı tespit edilmiştir. Yanık alan ve ateşle ilgili bu olayın ne olabileceğini anlamak için yanık alandan ele geçirilenlere buluntular açığa çıkarıldığında; çok sayıda maden ve seramik çürüf, az sayıda karbonlaşmış parça, az sayıda kemik, çok sayıda gri monokrom ve siyah firnisli seramik parçaları ve bir mortar ya da perirhanteriona ait olduğu düşünülen, fakat yarım bırakıldığı anlaşılan mermer parçaları (Resim: 15) ile karşılaşmıştır. Ayrıca yanık alandan ele geçirilen buluntular arasında yer alan bir adet büyük baş hayvana ait çene kemiği ve bol miktarda seramik parçaları burada cenaze ile ilişkili bir ziyafet ayininin gerçekleştirilmiş olabileceğini düşündürmüştür. Çok sayıda kırık seramik kap ve hayvan kemiklerinin bulunması, burada ölünün kutsanması için bir cenaze ziyafeti verildiği ve yenilen içilen kapların tıpkı kremasyon mezarlarında olduğu gibi ateşe atılarak parçalandığı bir törenin yapıldığını açıkça göstermektedir. Bununla birlikte yangın tabakasında ele geçirilen bütün bu buluntuların sadece bu cenaze şölenine ait olmadıkları da anlaşılmıştır. Burada iki ayrı işlevi olan iki yangın tabakasından söz etmek gerekmektedir:

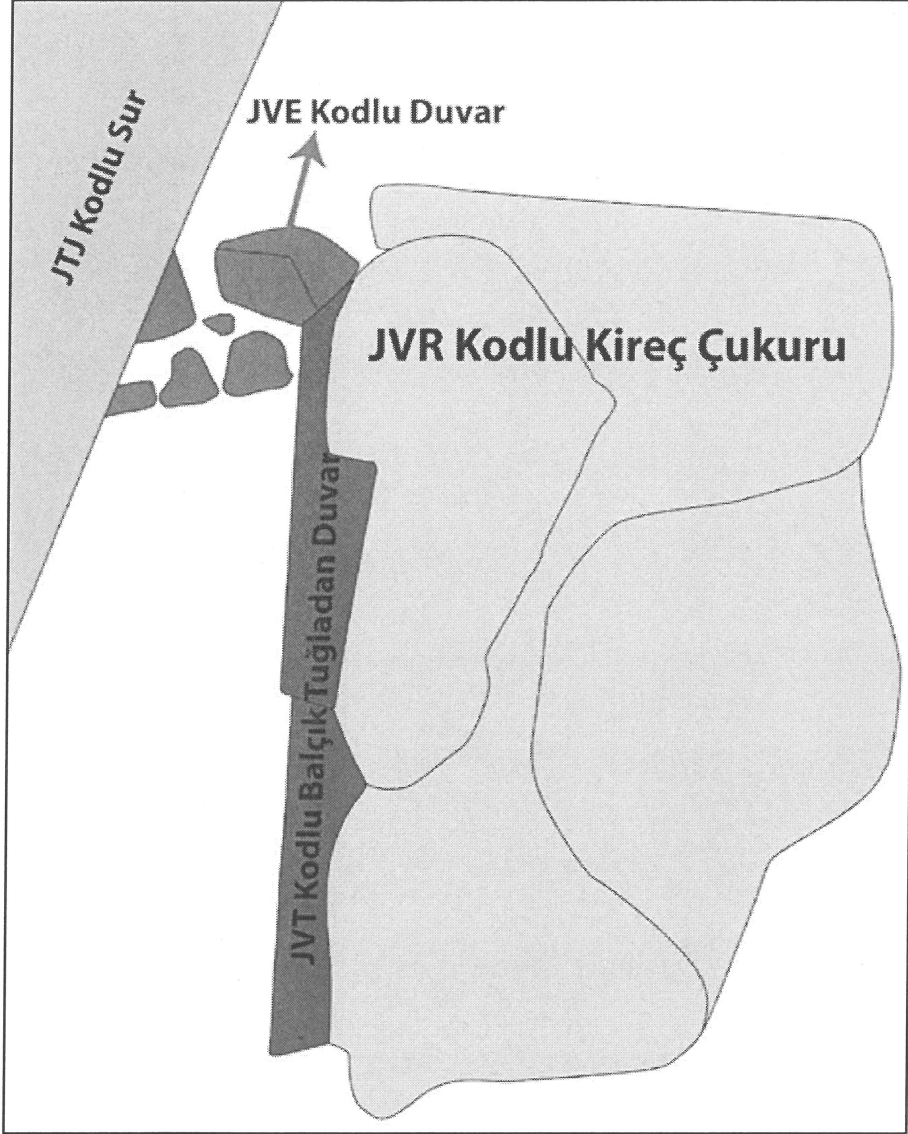
Dromosun önünde bulunan yanık alan, mezar odasının inşası sırasında işlevsel olan geçici bir demirci işliğine, dromosun ve mezar odasının çevresinde ve altındaki yanık alan ise cenaze şölenine ait olmalıdır. Ayrıca bu tabakanın 40-50 cm. kalınlığında olduğu ve çok sayıda buluntu içerdiği de keşfedilmiştir. Bu durum, burada mezar ve tümülüs yapılmadan önce ateşle ilgili oldukça önemli bazı işlerin yapıldığının ve daha sonrasında da mezarın inşa edilerek mezar odasının üzerinin örtülmüş olduğunun bir göstergesidir.

Anadolu'da tümülüs ölü gömme geleneklerine göre daha önce sadece dromosun önünde bir ritüelin gerçekleştiği düşünülmekteydi. 2013 yılında Kuru

Tümölüsünde sürdürülen çalışmalar sayesinde ilk defa alanın tümünde bir ritüelin gerçekleştirildiği mezarın doğrudan bu ritüelin yapıldığı kutsanmış alanın üzerine inşa edildiği keşfedilmiştir. Bu çalışmalar sırasında ayrıca mezar odasının yapılmasından sonra mezar odasının yanına yanıtıcı bir küçük tümölüsün inşa edilmesinin ardından hem mezar, hem de bu yanıtıcı tümölüsü kaplayacak bir tepenin oluşturulduğu da tespit edilmiştir. Bu bakımdan 2013 yılında Kuru Tümölüsünde sürdürülen çalışmalar, Anadolu ölü gömme gelenekleri ve tümölüs mezar mimarîsi hakkında yapılacak çalışmalar için önemli bir kaynak hâline gelmiştir.

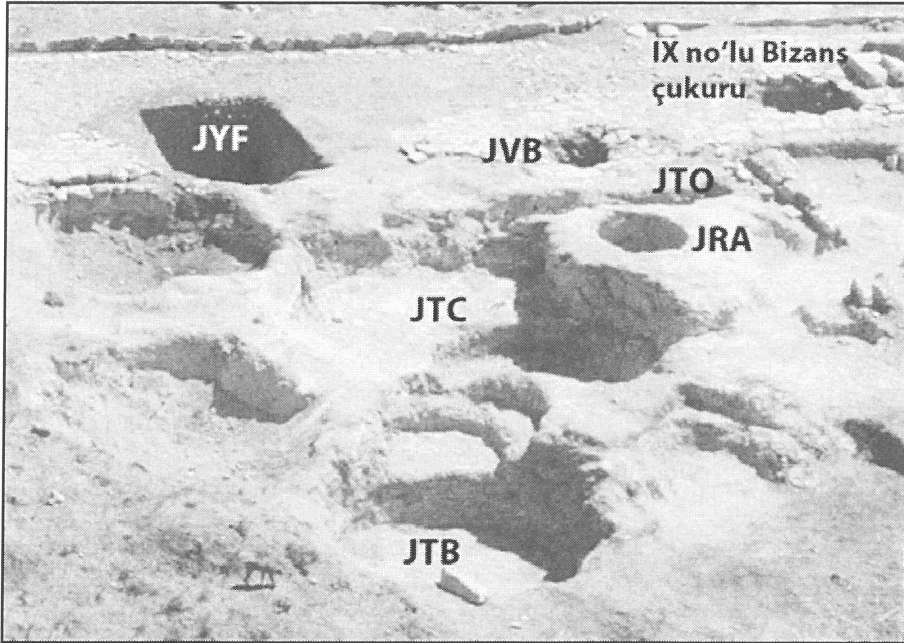
Plan 1: 2013 yılında çalışılan alanlar.

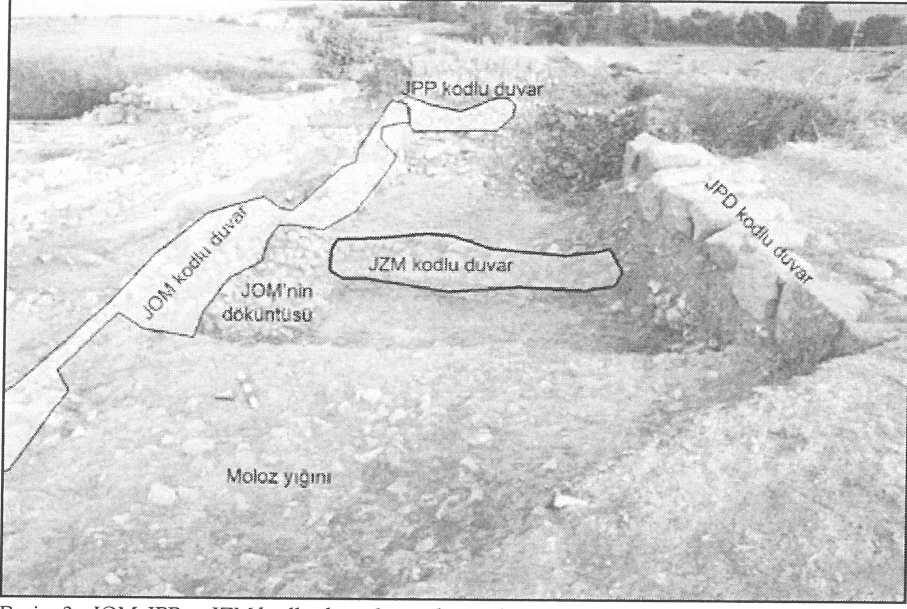
Çizim 1: JTJ kodlu sur duvarı, JVE kodlu duvar, JVT kodlu çim (sod wall) duvarı ve JVR kodlu kireç çukuru.

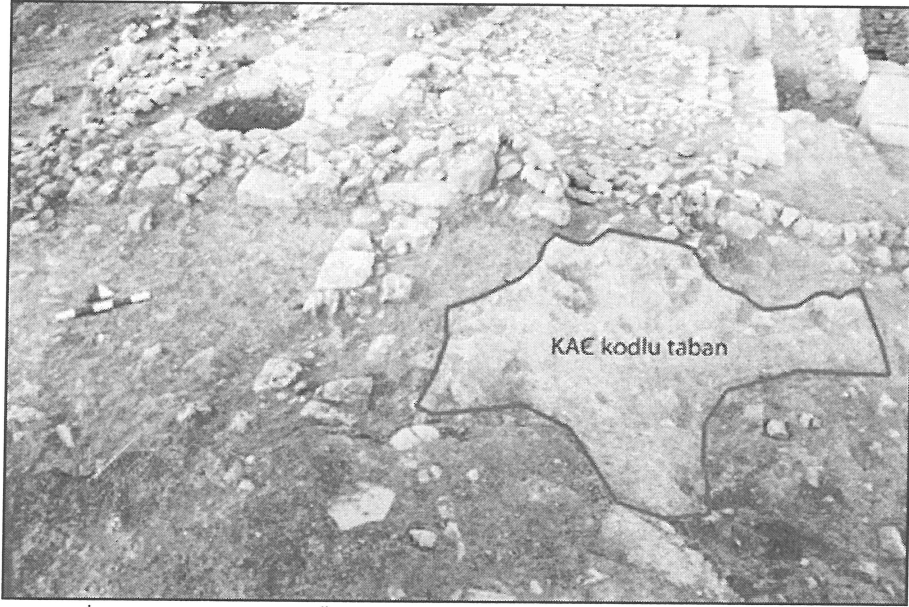
Resim 1: H XXXII-XXXIII, H XXXIV- I XXXIV ve G XXXIV plan kareleri.

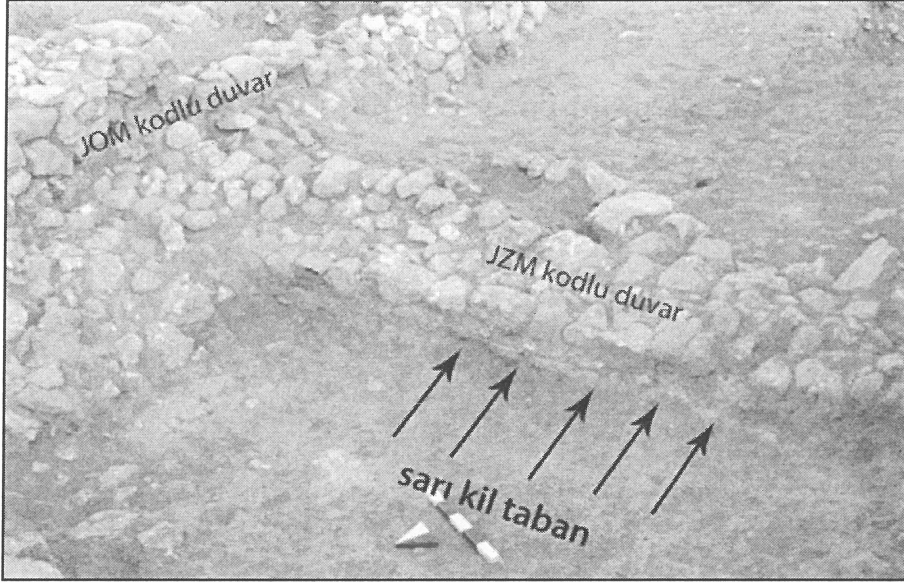
Resim 2: HXXXII plan karesinde yer alan çukurlar.

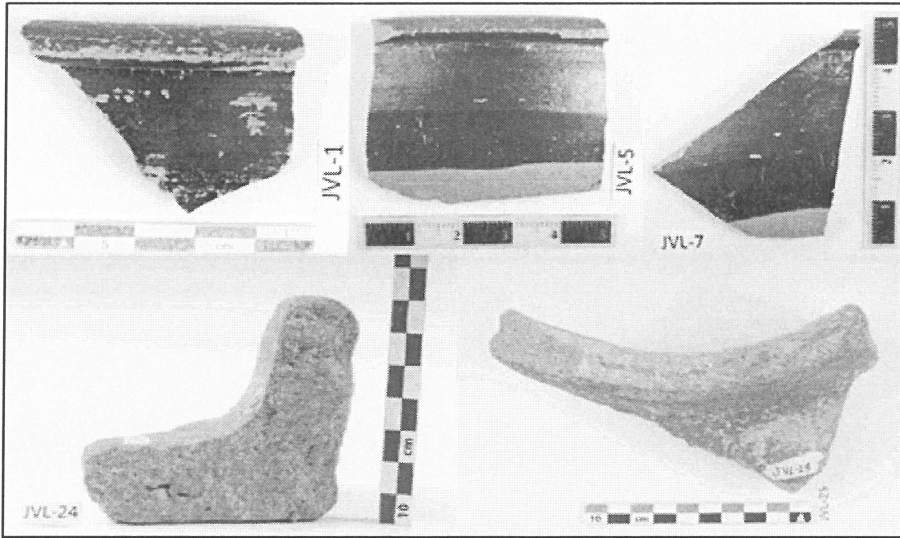
Resim 3: JOM, JPP ve JZM kodlu duvarların oluşturduğu iki mekanlı yapı ve yapının batı duvarındaki yıkılma (JOM duvarının döküntüsü), yapının üstünü kaplayan moloz yığını ve JPD kodlu andezit duvar.

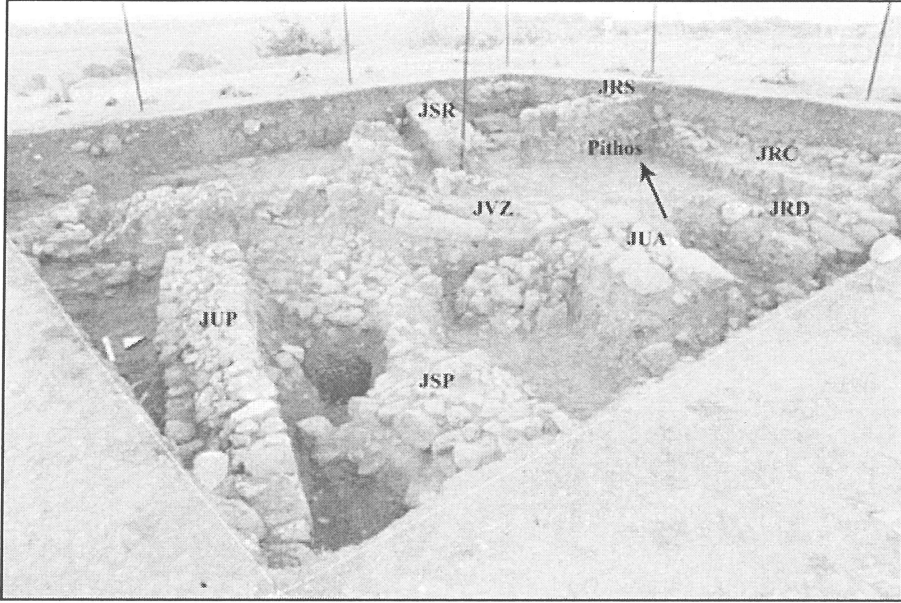
Resim 4: İki mekanlı yapıya ait MÖ. 4. yüzyıla tarihlenen taban.

Resim 5: JZM kodlu duvara dayanan sarı kil taban izleri.

Resim 6: KAC kodlu taban üzerinden gelen malzemeler.

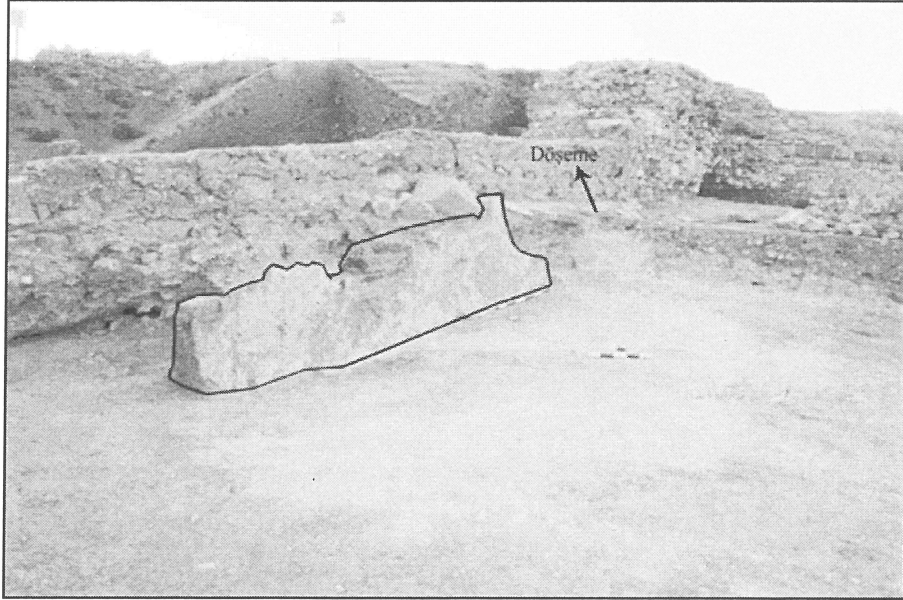
Resim 7: NXXIV plankaresi.

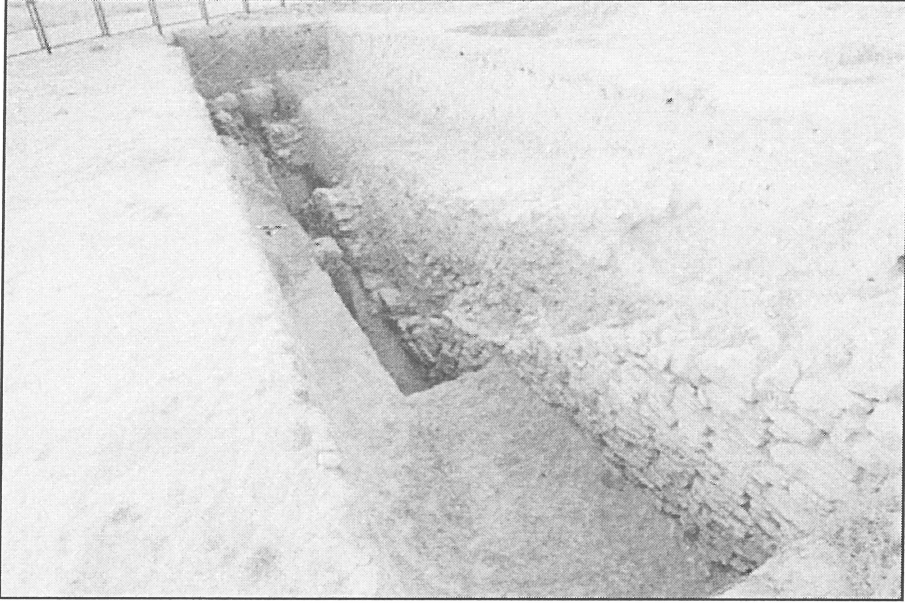
Resim 8: Tanrıça Athena'nın tasvirinin yer aldığı yüzük taşı.

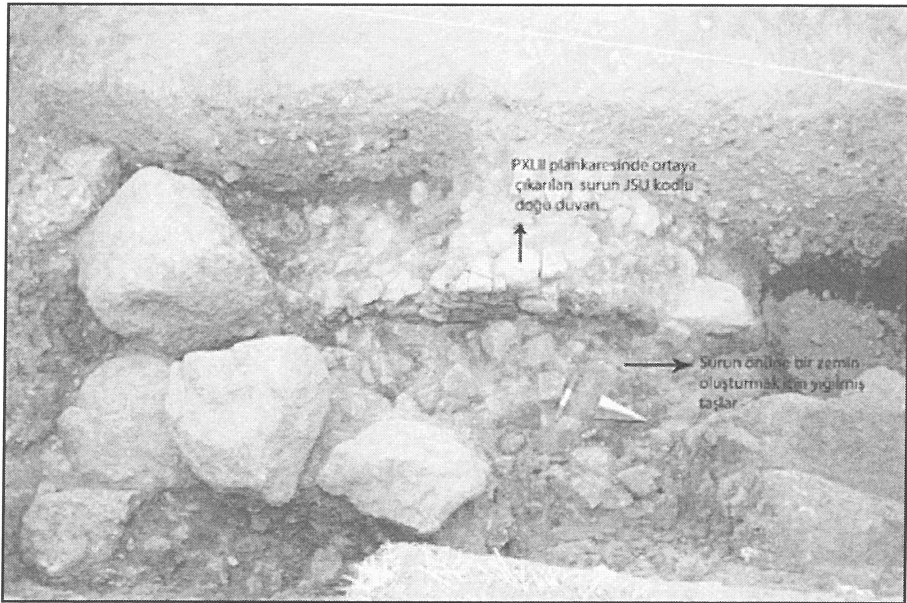
Resim 9: P XXX-XXXI/R XXX-XXXI plan karelerinde yer alan Bizans Suru, güney duvarı (JTJ kodlu) ve duvarının batıya eğim yaptığı bölüm.

Resim 10: Daskyleion'da ele geçirilen en yüksek ve en uzun durumda korunmuş olan sıvalı duvar.

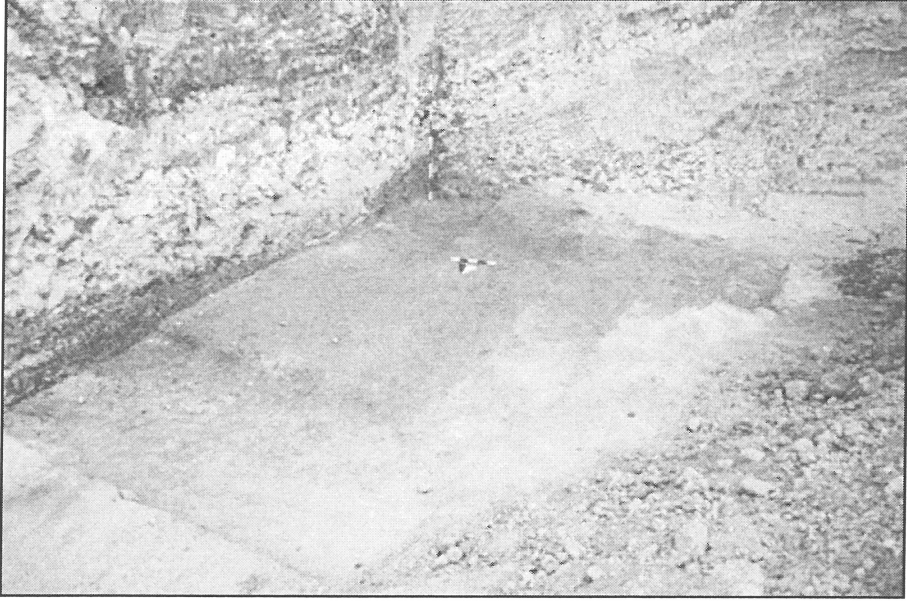
Resim 11: P-XLI/P-XLII ve R-XLII plan karelerinde yer alan Phryg suru.

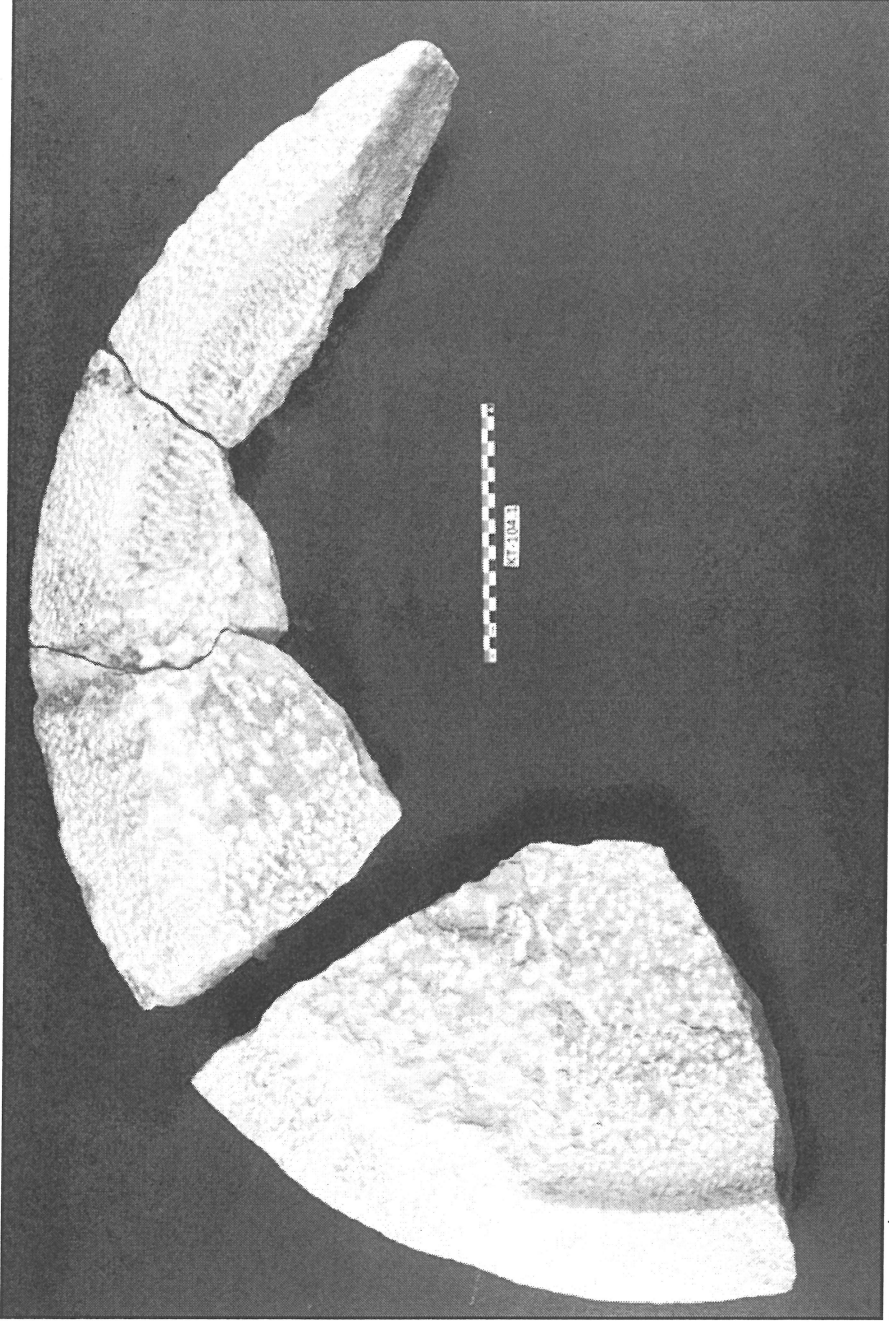
Resim 12: RXLII-PXLII plan karelerinde, doğu kesitten çıkan ve batıya doğru devam eden kyklopik taşlar ve bunların altında yer alan, sur duvarının taşlarından yapılmış zemin.

Resim 13: Altın Kyzikos sikkesi.

Resim 14: Kesite ve mezar odasının altına giren yanık alan.

Resim 15: İşçiliği yarım bırakılmış mermer mortar ya da periranthetion.